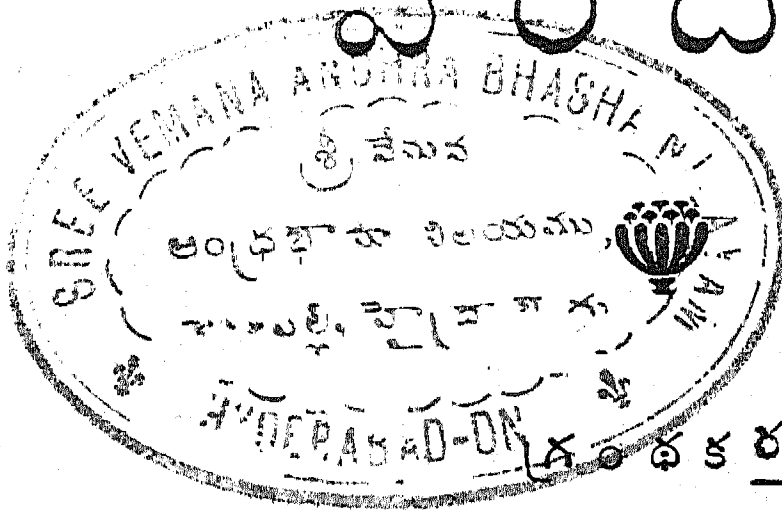
పిరదౌసి

గ్రంథకర్త:

జి. జాషువ కవి

తెనుఁగు పండితుఁడు, వినుకొండ.

నాల్గవకూర్పు 1,000 ప్రతులు

నాంపల్లి వాస్తవ్యులును జాగీర్దారులు నగు

మ. రా. శ్రీ ఆకిరిపల్లి జానకీరామారావుగారి

ద్రవ్యసహాయ్యమున

బెజవాడ:

ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రణాలయమున ముద్రితము.

౧౯౪౨

వెల రు ౧-౮-౦.

ఈ గ్రంథము గ్రంథకర్తకడ దొరకును.

కృతిపతి ప్రశంస

బ్రహ్మకులమునఁ గల యన్వవాయములను
రాణఁ జెన్నారు శ్రీసింగరాట్కులమునఁ
బ్రథితయశుఁడైన మల్లపరాజుగారు
ప్రభవమందెను గొనములు పరిమళింప.

క. ఆ రమ్యకీర్తిశాలికిఁ
గోరికలు ఫలింప ముద్దుఁగొమరుఁడు లక్ష్మీ
నారాయణుండు పుట్టెఁ బ
యోరాశికిఁ బూర్ణహిమమయూఖుండు బలెన్.

ఉ. తాలిమి మేల్మిసొమ్మయి సదా వదనంబు నలంకరింపఁగా
నాలుకమీఁద సత్యవచనంబు నివాసము సేయ, దొడ్డ యి
ల్లాలగు జ్ఞానమాంబిక ప్రియంబునఁ గొల్వ, సుఖాంబురాశిలోఁ
దేలుచు నా గుణాఢ్యుఁడు ప్రతీతి వహించు సుధీజనంబులన్.

క. నా ముద్దులకృతికన్యా!
యీ మంగళమూర్తి జీవితేశుఁడుగా, ని
త్యామోదకుసుమవిసరము
మోమున వికసింప నంకమున నుండఁగదే!

మ. అనుకూలుం డగు నీమనోహరుని నామాంకంబు దిగ్దేశరా
డ్జనజిహ్వాంచలసీమల న్నిలుపు మాచంద్రార్కమున్ జాతిపో
వని నిజవ్వన మస్మదాంధ్రవిషయ ప్రాగ్దేశదీపంబుగా
మని, భాషాలలితాంగి కూఁతయిదుమమ్మా! కావ్యకన్యామణీ!

—జి. జాషువ.

విజ్ఞప్తి

పారసీక కవులలో ఫిరదౌసి ప్రథమగణ్యుఁడు. గజనీ మామూదు భరతఖండమును పదునెనిమిది మాఱులు పరితపింపఁ జేసినకాలమున నితఁడు షానామా యను గ్రంథము నతని కంకితము చేసెను. "దేశచరిత్ర లెన్నియో యుండ విదేశీయుని చరిత్ర మన కేల ?" యని కొంద ఱూహింప వచ్చును. ఖండాంతరవాసులైన షేక్స్పియరు, కీట్సు, బైరన్ మొదలయిన కవుల జీవితచరిత్రములు మనకు పఠనీయము లగుచుండఁగా కళావీరుఁడగు ఫిరదౌసికవి చేసిన పాపమేమి ? జాతిమతభేదములను పరిగణింపక విశ్వమానవ సోదరత నెఱపు దివ్యపురుషు లిక్కవిజీవితము ననాదరింపరని విశ్వసించి నే నితని చరిత్రను పద్యకావ్యముగా రచించితిని.

పారసీక వాఙ్మయమున నితని గ్రంథమున కగ్రస్థాన మీయఁబడినది. ఇక్కవి షానామా గ్రంథమున నమృతమయము లయిన యఱువదివేల పద్యములను చిత్రించినాఁడు. భారతీయులకు భారత గ్రంథముపైఁ గల భక్తి గౌరవములు పారసీకుల కితని గ్రంథముపైఁ గలవు. ఇతని కలమున నమృత బిందువులు కలవు గాని దురదృష్టదేవత తాండవించినది. నే నీతని చరిత్రము నయిదేండ్లక్రిందట నొకానొక మాసపత్రిక యందు చదివి స్తంభించి పోయితిని. నాఁటనుండియు నే నిక్కథ నొక చిన్ని ప్రబంధరూపమున వెలువరింపఁ దలఁచి యుంటిని. నాకోర్కి నేఁటి కీడేరినది. కథ కేవలము చిన్న దగుట, కవి గ్రంథరచనమునకుఁ బూనుకొన్న కాలమున

ను త్తరకథాసూచకముగా నొక దివ్య స్త్రీ దర్శనమును, అటవీ మధ్యమున నిషాద సమావేశమును, మరికొన్ని చిన్ని మార్పులను గల్పించితిని. రెండుమూఁడుచోట్ల నా కీతనిచరిత్ర చూడ తటస్థించినది. కాని మొదట నేను చూచిన కథకును తరువాత చూచిన దానికిని విశేషభేదము గోచరించినది. పారసీక పండితులు రచన కనుకూలముగా నేను చేసిన మార్పులను మన్నింతురుగాక ! మఱియు, పిరదౌసి గజనీ విడిచి పాఱిపోవున ప్పుడు వర్ణింపఁబడిన కీకారణ్యములు, సింహము, పులి మొదలగు జంతుసముదాయము దేశనైసర్గికస్థితి స్వభావములకు విపరీతములుగా నున్నను, అవి యతని వ్యథానిరూపణార్థ కల్పితములుగా పరిగణించి సహృదయులు నా సాహసమును క్షమింపఁ బ్రార్థితులు.

నే నీ గ్రంథమును బందరుతాలూకా నందిగామ గ్రామవాస్తవ్యులును, సంపన్నులును నగు శ్రీ సింగరాజు లక్ష్మీనారాయణగారికి అంకిత మిచ్చితిని. గ్రంథము నాముఖాగ్రముగా విని సంతసించి, అది తమ తండ్రిగారి కంకిత మిమ్మని కోరి నాకు ప్రోత్సాహమిచ్చి ముద్రణ వ్యయము నొసంగిన మాపాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయు లయిన మహారాజశ్రీ సింగరాజు మల్లపరాజారావుగారికి కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనసహస్రముల నర్పించుచున్నాను.

—జి. జాషువ.

— ——

కృతజ్ఞత

ఇది 'ఫిరదౌసి' మూఁడవకూర్పు. ఇందులకుఁ దెలుఁగువారి యాదరాభిమానములే కారణములు. ఇందలి గుణాగుణములు సిద్ధహస్తులగు కవిపండితులచేతఁ బెక్కుమాఱులు విమర్శింపఁబడినవి. విస్తరభీతిచే వాని నిట నుదాహరింపనైతిని. రసగ్రహణపారీణులగు నాంధ్రవిశ్వ కళాశాలా గ్రంథనిర్ణాయక సభవారు దీని నింటరుమీడియెటు విద్యార్థులకు 1940 సం॥వఱకును బఠనీయగ్రంథముగా నిర్ణయించి, నన్నెంతయుఁ బ్రోత్సహించిరి. వారికి నేను కృతజ్ఞుఁడను. దీని తృతీయ ముద్రణావసరమును, సంభాషణ వశంబున నెఱింగి, పరిపూర్ణ ద్రవ్యసాహాయ్య మొనర్చి నాకు దోడ్పడినవారును, నా ఖండకావ్యములను రెండు భాగములనుఁ దమ మాతాపితల కంకితమిప్పించి, ముద్రింపించుచు నన్నాదరించిన దాతలును, గుంటూరు వాసులును, న్యాయవాదులు నగు మ॥ రా॥ శ్రీ ఏకా దండయ్యపంతులుగారి యవ్యాజప్రేమమునకును వారి మహోదారస్వభావమునకును హృదయపూర్వక నమస్కారసహస్రముల నర్పించుచున్నాను.

గీ. తమకు నంకితమైన గ్రంథమును దిరుగ
నచ్చువేయించి యిచ్చువా రరుదనంగ
స్వార్థమునువీడి, యిట్లు పరాంకితమగు
కబ్బమును ముద్రవేయించు ఘనులు గలరె?

—జి. జాషువ.

పాఠక మహాశయులారా !

'పిరదౌసి' కిది నాల్గవకూర్పు. గ్రంథము సహృదయు లగు నాంధ్రుల యాదరాభిమానములను చూరగొన్న దనుట కిది ప్రబల నిదర్శనము. ఇందులకు నేను గర్వింతును. యుద్ధ కారణముగ కాగితమునకు కఱవేర్పడుటచేత వెల హెచ్చింప బడినది.

హైదరాబాదాంధ్రులు నన్నాహ్వానించి శ్రీకృష్ణదేవ రాయాంధ్ర గ్రంథాలయమున రు 116 లతో నన్ను సత్క రించిననాడు సభానంతరమున నాంపల్లి వాస్తవ్యులును, జాగీర్దారులును. కవితాప్రియులగు శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. ఆకిరిపల్లి జానకి రామారావు గారు, నన్ను వారి స్వగృహమునకు గొంపోయి ఆతిథ్యమొసగి గ్రంథముద్రణ ద్రవ్యమును నా కయాచితముగ నిడి వారి గుప్తదానపరత్వమును వెల్లడించిన విషయమును కొండాడకుంటకు నా లేఖిని సమ్మతింపదు. వారికి నేను కృతజ్ఞు డను. తెలుగు వెలందుక చక్కదనము నరసి మురిసికొను రస లుబ్ధులలో శ్రీ జానకిరామారావుగారొకరు. వీ రిటీవల స్వగ్రామ మున వేమనగ్రంథాలయ మను నొక నూతనసంస్థను నెలకొల్పి అందుల కగు వ్యయమును వారు భరించి, దాని యభివృద్ధి కెంతయు బాటుపడుచున్నా రన్న వారి భాషాభిమానము వేరుగ నుడువ నవసరము లేదనుకొందును.

ముకురంబుఁ బలెె స్వచ్ఛమైన చరితంబుఁ దంభ రాహిత్యమున్
బ్రకటంబైన దయాపర్వతము నుదారంబైన భావంబు, మా
నికపుంభూషలుగా, జగా తెలుగురాణిఁ బ్రీతి నర్చించు జా
నకిరామాఖ్యజమీనుదారులకగుఁ బ్రహ్మాయురారోగ్యముల్.

—గ్రంథకర్త.

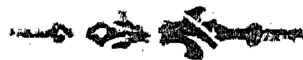
కథాసంగ్రహము

ఒకనాఁడు గజనీమాహమ్మూదు నిండుకొలువుండి, పారసీక కవులలోఁ బ్రథమగణ్యుం డనఁబరఁగు పిరదౌసికవిని రావించి షానామా యను గ్రంథమును (రాజచరిత్ర) రచించి తన కంకితము చేసినచోఁ బద్యమున కొక్క దీనారము (బంగారు నాణెము) నొసంగెద నని వాగ్దానము చేసె. అంత నక్కవి సమ్మతించి గ్రంథరచనమున కుద్యమించి, ముప్పదిసంవత్సరములు శ్రమపడి యఱువది వేల పద్యములు వ్రాసిముగించి, రాజసభామధ్యమునఁ బఠించి, సకల కవి పండిత జేగీయమాన మయిన తనకవితానైపుణ్యమును బ్రకటించి గ్రంథమును ఱేని కర్పించి స్వగృహమునకుఁ బోయె. అనంతరము రాజుగా రేకారణముననో బంగారమునకు మాఱు వెండినాణెములను బుత్తెంచిరి. చిరకాల సంవర్ధమానంబగు నాశాగేహంబు విచ్ఛిన్నం బగుటఁ గవివరుం డెంతయు వగచి, రాజును నిందించుచుఁ గొన్ని పద్యములను వ్రాసి పంపె.

అంత భూభర్త యాగ్రహించి కవినిఁ బట్టి చంపుఁ డని భటుల కాజ్ఞసేయ పిరదౌసి సతీసుతాసమేతుఁడై గజనీ విడిచి స్వగ్రామ మయిన తూసుపట్టణముఁ జేరి తల దాఁచుకొన నిశ్చయించి, బహుప్రయాసతో నరణ్యములు నిర్గమించి కతిపయవాసరంబులకు పారసీకముచేరి నివసించుచుండె. కవిహననోద్యుక్తుఁడయిన మహమ్మదు సామంత రాజులు సేయు హితోపదేశమున శాంతి వహించి, కవిఋణము

దీర్చుకొనఁదలఁచి, యొకనాఁడఱువదివేల దినారము (బంగారు నాణెము) లుష్ట్రములపై నిడి వీరభటుల కర్పించి కవికొసంగుడని పనిచె. కాని ప్రయోజనమేమి? ధనము తూసుపట్టణము తూర్పు గవిని ప్రవేశించెను. కవిశవము పడమటిగవిని నుండి ప్రేతభూమికిఁ గొంపోఁబడెను.

అంత రాజభటులు హేమరాశిని కవి యిల్లు సేర్చి పిరదౌసికుమార్తెను పరిగ్రహింపు మని ప్రార్థింప, "నాతండ్రిని నిరంతరము దుఃఖపెట్టిన నీచమైన ధనమును నేను ముట్టను" అని యామె నిరాకరించె. ఈ ఘోరవార్తను విని మహమ్మదుగారెంతయుఁ జింతించి, యేతద్ధనముతో తూసు పట్టణమున పిరదౌసిపేర నొకసత్రశాలఁ గట్టించెను. దానిచిహ్నములు నేఁడును గలవు. కాని యిందొకరికి కీర్తి, యొకరి కపకీర్తియుఁ దక్కినది. ఇద్దఱును గాలగర్భమునఁ గలసిపోయిరి. తారతమ్యము లింతియ.

పిరదౌసి

ప్రథమాశ్వాసము

మును గజనీమహమ్మదుఁ డభూత పరాక్రమశాలి, వీరవాహినుల బలంబుతోఁ బదియు నెన్మిదిమాఱులు కత్తిదూసి చిక్కని రుధిరంబులో భరతఖండము నార్ద్రమొనర్చి, సోమనాథునిఁ బెకలించి, కైకొనియెఁ దొమ్మిదివన్నెల రత్నరాసులన్.

సీ. బంగారు నాణెముల్ బస్తాల కెత్తించి
మదపుటేన్గులమీఁదఁ బదిలపఱచి
లేఁతపచ్చలు నేతి గోతాలఁ గుట్టించి
లొట్టిపిట్టలమీఁద దిట్టపఱచి
కురువిందమణులను కుంచాలఁ గొలిపించి
పసుపుటెద్దుల బండ్లపై నమర్చి
మొలక వజ్రముల జాలెలఁబోసి కూర్పించి
గుఱ్ఱాల మూఁపులఁ గుస్తరించి
పదియు నెనిమిది విజయరంభల వరించి
గాంగజలమున నెత్తుటికత్తి గడిగి
సర్వము హరించి హిందూదేశంబు విడిచి
గజనిమామూదు గజనీకిఁ గదలిపోయె.

మ. కలుకుంబూఁత పసిండికుడ్యములపై గట్టాణిముత్యాలుఁ బ
చ్చలుఁ జెక్కించి, చిరత్నరత్నఖచిత స్తంభంబు లెత్తించి, మే
డలుగట్టించి, మసీదుల న్నిలిపి, తుష్టస్వాంతుఁడై, పెంపునం
గొలువయ్యెన్ దనసింహపీఠిక ననుంగుంబుత్తు లుప్పొంగఁగన్.

గీ. భారతక్షోణిఁ గల్గు దేవస్థలములు
చెదరి గజనీపురాన మసీదు లయ్యె;
నిప్పటిమసీదు లేరూప మెత్తఁగలవొ
కాల మెఱుఁగును, ధారుణీగర్భ మెఱుఁగు. ౫

గీ. హిందువుల దౌర్బలము నాశ్రయించి బ్రతుకు
దివ్యసంపద, తురకభూధవునిఁ జేరి
కాఁపురం బుండె నతని ఖడ్గమును వలచి
సిరి నిజంబుగ వట్టి టక్కరిది సుమ్ము. ౬

గీ. ఎందుఁ జూచిన, దనకత్తి కెదురు లేక
కోరినంతధనమునకుఁ గొదవ లేక
దాయబలఁగంబులను గన్ను మూయనీక
యేలుబడి రాజ్యమునఁ జలాయించుచుండె. ౭

గీ. నగరిమొగసాల నుండు గంధద్విపంబు
దంతములమీఁద వ్రాయించెఁ దనచరిత్ర
దనరు దిగ్దంతుల పదాఱుదంతములకుఁ
గలుపుకొనఁబోలు విజయసంగ్రామసంఖ్య. ౮

క. ఒక్కొక్క వీరభటునకు
నిక్కం బగు నతని యుద్ధనిపుణత్వంబున్
జెక్కించి యిచ్చె నీలపు
టక్కరములతోడ బిరుదు టడిదంబులపై. ౮

క. వడి గల సేనాపతులను
కడానిసాలువులతోడఁ గంకణములతో
గడియింపరాని పచ్చల
పిడికిళ్ల బహూకరించె విద్వత్సభలన్. ౯

మ. తన కావించిన యుద్ధయాత్రల కమర్త్యత్వంబు గల్పింపఁ గో
రిన వాఁడై యలపారసీక సుకవి,శ్రేణీశిరోభూషణం
బన ఘుండౌ పిరదౌసినామకవి నాహ్వానించి యొడ్డోలగం
బున నుద్గ్రంథము సేతకై యొసఁగెఁ గర్పూరంపుఁదాంబూలమున్.

ఉ. ఓ కవివర్య! నీ సుకవితోజ్జ్వలవాఙ్మయ పుణ్యభూమిలో
నాకుఁ గృతిప్రధానసదనంబు రచింపుము శాశ్వతంబుగన్
మా కులభూషణంబు లగు, మానవనాథుల గావ్యదేహ ది
వ్యాకృతులం బొనర్పుము చిరాయురుపేతులఁ జేయుమిద్ధరన్.

ఆ. వె. కవినిఁ గన్న తల్లిగర్భంబు ధన్యంబు;
కృతినిఁ జెందువాఁడు మృతుఁడు గాఁడు;
పెరుగుఁదోఁటకూర విఖ్యాతపురుషులు
కవిని వ్యర్థజీవిఁగా దలంతురు. ౧౨

ఆ. తమ్మిచూలి కేలుఁదమ్మినిఁ గలనేర్పు
కవికలంబునందుఁ గలదు గాన
నీశ్వరత్వ మతని కే చలామణి యయ్యె;
నిక్కువముగఁ బూజనీయుఁ డతఁడు. ౧౩

గీ. క్షణము గడచిన దాని వెన్కకు మరల్ప
సాధ్యమే మానవున కిలాచక్రమందు ?
దాఁటిపోయిన యుగములనాఁటిచరిత
మరలఁ బుట్టింపఁ గవియ సమర్థుఁడగును. ౧౪

క. ఒక్కొక్క పద్దియంబున
కొక్కొకబంగారురూక యొసఁగెదను కవీ !
మక్కామసీదుతో డని
వక్కాణించెన్ మహా సభామధ్యమునన్. ౧౫

గీ. మానవేంద్రుని సత్యవాగ్దానమునకు
హృదయగోచర మగుచు వర్ణింపరాని
యద్భుతావేశ మంగంబు నాక్రమించె
స్వాంతమునఁ దోఁచె నూత్న నిసర్గకవిత. ౧౬

సీ. పారసీకగ్రంథభండారముల నెల్లఁ
గదలించి తీయనిపదము లేఱి
వ్యంగ్యవాచ్యార్థమహాంభోనిధానంబుఁ
దరిచి ముత్యములు రత్నములుఁ గూర్చి

లలితంబు లైన యలంకారముల నెల్లఁ
బొరలించి మేలైన సరకు లెత్తి
దిరిసెనపుంబూవుకరణి ముద్దులు గారు
శయ్యావిలాసంబు సంతరించి
శాసనము లన్ని పరికించి సకలరాజ
చరితలం దింత సత్యంబు జాఱనీక
ఆర్యసన్నుత షాహనామాభిధాన
భాసురగ్రంథరచన కుపక్రమించె. ౧౭

గీ. వాని డెందంబు సోఁకి పోవని తలఁపులు
వానికనుసన్నఁ దలలు వంపని యుపమలు
వాని కలమునఁ గులుకుఁ జూపని పదములు
మందునకు లేవు నాఁటి వాఙ్మయమునందు. ౧౮

గీ. వసుధ శాసింపఁగల సార్వభౌముఁ డగును
ధీరుఁ డగు, భిక్షుకుం డగు, దీనుఁ డగును
దుఃఖితుం డగు నిత్యసంతోషి యగును
సత్కవి ధరింపరాని వేషములు గలవె ? ౧౯

చ. తెలుఁగుఁగవిత్వపుంజిగి, విదేశపుఁగైతలచెన్ను, ద్రావిడే
యులకవనంబులోనిపసయుంబొసఁగ న్రచియించుచుండె గే
వలరసబంధురం బగు ప్రబంధము, సర్వపదార్థధర్మముల్
దెలియఁ దదంతరాంతరవిలీనతఁ గొం డొకపిచ్చివానిగన్.

గీ. అంత నొకనాటిరాత్రి నిజాలయమునఁ
బుష్పశయ్యను బవళించి ముమ్మరముగ
మునకుకొనివచ్చు తలఁపుగుంపులను, రసముఁ
బొందుచేయుచుఁ గన్నులు మోడ్చియుండ. ౨౧

శా. ఆకాలంబునఁ బారసీకసతులం దాకారరేఖాగుణ
శ్రీకిం బట్టపురాణియైన యొక రాజీవాక్షి యేతెంచి నా
యాకూతంబు ఫలించునే? కవివరేణ్యా! నీకు నారూప మం
గీకారం బగునే? యటం చడుగసాగెం బ్రౌఢవాగ్వైఖరిన్.

చ. చెలువము సౌరభంబు వెద చిమ్మెడు లేఁతగులాబిమొగ్గకుఁ
దుల యగు నాదుజవ్వనము దోసిటఁ బట్టి భవత్పదాంబుజం
బులకడ నిల్చితిం బ్రణయపూజకు వేళ యతిక్రమించె నీ
కులసతి నయ్యెదం గవితకుఁ జిరకాలము తల్లి నయ్యెదన్.

ఆ. ముద్దరాల, నంతిపురుల నుండెడిదానఁ
దెగువఁ బూని, సిగ్గుతెరలు చీల్చి
బయలువడిన నాదు పావనస్నేహంబుఁ
జెప్ప నేల పారసీక కవికి? ౨౪

మ. తను వెల్లన్ బులకింపఁ జిత్తమున నుత్సాహంబు రెట్టింప, నం
గనకెంగేలు గ్రహించి, ప్రేమరసదిగ్ధంబైన వాల్చూపునన్
గని,యాశ్లేష మొనర్చినన్ గఱకుబాణం బొందు డెందాన గ్రు
చ్చినయట్లయ్యె; నతండు త్రుళ్ళిపడి లేచెం గంపితాంగంబునన్.

ఆ. హృద్యకావ్యరచన నేకాగ్రత వహించి
కళవళంబు లేని కవిమనస్సు
గాలి కెదురు గట్టు కాచగోళం బయ్యె,
గంతుచేఁప దాఁకు కమల మయ్యె. ౨౬

గీ. నరుని సుఖదుఃఖముల ముందు నడచి వచ్చు
నీడలే స్వప్నములుసుమ్ము నిశ్చయముగ
కాలచక్రంబు గంభీరగమనమందు
దాఁగికొని యెన్నియెన్ని చిత్రములు గలవో ? ౨౭

మ. అతఁ డారాతిరి కన్నుమూయక తదీయ స్వప్నవృత్తాంత మ
ద్భుతమైనన్ దలపోయుచుండె,నపుడంభోజాప్తుఁడున్ దూర్పుఁగొం
డతలన్ గుంకుముచల్లెఁ బశ్చిమగిరిన్ భస్మచ్ఛవిన్ జంద్రుఁడున్
మృతుఁడై వ్రాలెనభస్సునందణఁగిపోయెం దారకాగోళముల్.

మ. క్రమమొప్పన్ సులతానుమేడలనగారా మ్రోసె,నాహూతనా
దముల న్నిండె మసీదు, లష్షులస్కంధావారమం దాటగు
ట్రుము కెంజూలు విదల్చి హేషలిడెఁ, బిర్దాసీకవీంద్రుండుఁ గా
ల్యములన్ దీర్చి వసించె నింటిమొగసాలన్ మేలిపీఠంబునన్.

చ. అపుడొకపారసీకుఁడు రయంబున వచ్చి సలాము చేసి తో
ట్రుపడునెలుంగుతోఁగవివరు ల్దయసేయుఁడు తత్‌క్షణంబ మీ
విపులసుఖైకసౌధము గుభిల్లునఁ గూలిన దమ్మగారు వ్రా
సి పనిచి రంచు నిచ్చెఁ దనచే నొకయుత్తరము న్వినమ్రుఁడై.

ఆ. వత్సరత్రయంబు వయసువచ్చినముద్దు
కాలుసేతు లుండి కదలుముద్దు
పుత్రనామకమున మొదటఁ బుట్టినముద్దు
మానసీయ, యింక మనకు లేదు. ౩౧

క. అని తన భార్యామణి వ్రా
సినకమ్మఁ బఠించి సుకవిశేఖరుఁ డపుడే
తనతూసునగరమునకుఁ బ
యనమయ్యె నయోమయవ్యథాకులితమతిన్. ౩౨

తే. కొడుకు నెంజిలి హృదయంబుఁ గోయుచుండ
నన్నపానీయములు ముట్టఁడయ్యె నతఁడు;
కాలపురుషుండు దినదినాకారుఁ డగుచు
భావుకునిలీల నోదార్చి పోవుచుండె. ౩౩

శా. రెండేఁడుల్ననినంతఁజక్కనికుమార్తెన్ గాంచి సానందుఁడై
గండూషించె మనోవిచారము నలంకారంబులున్ జిన్నెలు
న్నిండం గావ్యము వ్రాయఁజొచ్చెమరల న్నిద్రాసుఖత్యాగియై
పండాకుంబలెనయ్యెఁ "బాపము" తనూ ప్రాబల్యరక్తచ్యుతిన్.

సీ. ముదురుకోయిల కంఠమున నివాసము సేయు
కొసరింపుఁగూఁతల గుట్టు దెలిసి,
ప్రతిపుష్పగంధగర్భముఁ జీల్చికొని వచ్చు
పిల్లగాడ్పుల జన్మవృత్త మరసి,

మేఘంబు తెరచాటు మెఱపుబోగముసాని
మోసగింపుల యర్థమును గ్రహించి,
శరధినాయకుని కొన్నిరువు పిల్లల తీఱు
బడిలేని యాటల భావ మెఱిఁగి,

ముగ్ధమోహనసౌందర్యపూర్ణయైన
ప్రకృతిరమతోడ స్నేహభావమున మెలఁగి
ముప్పదేఁడులు సర్వాంగపుష్టి మెరయఁ
గబ్బము రచించె పిర్దౌసి కవివరుండు. 38

చ. కృతి ముగియించి యప్డు నమహీపతి దర్శన మాచరించి సం
గతి వివరించినన్ నృపతి, గడ్డము దువ్వుచు మందహాసవా
సితముఖుఁడై "భళీ! సుకవిశేఖర! యెల్లి సభాంతరస్థ పం
డితుల సమక్షమందునఁ బఠింపుము ర"మ్మని పంపె నాతనిన్

మ. అనుమానం బిసుమంత లేని మదితో, నంభోనిధానంబు నీఁ
దినవానింబలె, హేమసమ్మిళిత కీర్తిన్ గాంచు కౌతూహలం
బున, లజ్జావతియై స్వయంవరసభాభూమిం బ్రవేశించు ము
గ్ధనుబోల్గ్రంథముఁ జంకఁ బెట్టుకొనియాస్థానంబు డాయంజనెన్.

ఉ. మేలిమి వీడకుండు కరిమ్రింగి వెలార్చిన వెల్గపండులన్
బోలి నృపావలంబమున బొజ్జలు పెంచిన పెద్దపెద్ద దా
డీల తురుష్కపండితుల శివికిఁ దావలమైన కొల్వు గ
ర్వాలసదృక్కులం గనుచు నాతఁడు చొచ్చెఁ దదంతరాళమున్.

క. ఎలనవ్వు నెమ్మొగంబునఁ
గులుకం గృతినందు పెండ్లి కొడుకు కఘ్నుభూ
తలనాథుఁ డప్పుడు కౌతూ
హలియై చనుదెంచి గద్దియను వసియించెన్. ౩౯

ఉ. ఆనతి నంది సొంపు తడి యారని షష్టిసహస్రపద్యసం
దానితమైన గ్రంథము ముదంబున విచ్చి పఠింప సాగె సు
ల్తానుల రాజ్యపాలన విధానము తండ్రి సబక్తజీను ము
న్నొనిన లేటికొమ్మఁ దనియించుట లాదిగలట్టి ఘట్టముల్.

సీ. కంపంబు గదుర చెంగట నిల్చు నొకసారి
యుక్కుపుప్పొడిరాలు యుద్ధభూమి
పులక లుప్పొంగఁ గన్నులఁ గట్టు నొకసారి
చెఱుగురాజుల యేలుబడులబొమ్మ
ఆనంద మొదవఁ బ్రత్యక్షించు నొకసారి
మగువల కడకంటి మంత్రశక్తి
దయ నిండిపాఱఁ బ్రదర్శించు నొకసారి
బక్కచిక్కిన పేదవాని బ్రతుకు
సున్నితంబైన కవిమనస్సున వసించు
కల్పనాశక్తి బహువిధగతుల మెఱయ
పాదుషాతోడ నతని దర్బారుసీమ
నంచితానందజలనిధి ముంచి తేల్చె. ౪౦

క. పదములపొందిక గుఱ్ఱపుఁ
గదనున కెనవచ్చు పద్యగమనము రససం
పదయును స్వభావశబలత
కదలించె సభాంతరాళ కవులమనంబుల్. ౮౨

క. అరమోడ్పుఁగనులు పులకిత
శరీరములు పొందుపఱచి సత్కవివరుఁ డా
తురకలదొర కొలువును కి
క్కురుమననీ కెలమి నేలుకొన మొదలిడియెన్. ౮౩

ఉ. ఆ సులతానునోలగము నట్టు లొకానొక రాజశేవి ము
మ్మాసములేలి గ్రంథము సమాప్తముఁజేసి యొసంగిపోయెఁ బి
ర్దౌసి నిజాలయంబునకుఁ దత్ఫలితంబుగ వెండినాణెముల్
బాస దొలంగి పంపె నరపాలుఁడు పండితులేమి చెప్పిరో?

శా. ఎన్నోకొండలుగుండెలోఁగరఁగిపోయెన్ వార్ధిసంతానముల్
గన్నీరయ్యె, సమస్తలోకము నిరాకారస్థితిం బొల్చె ను
త్పన్నం బయ్యె విషాదమేఘపటలధ్వాంతౌఘ మాశాలత
లున్మాలయ్యె నగాధకూపజలరాసుల్ దోఁచెఁ బిర్దౌసికిన్.

గీ. ధనము మరలించి, మానవేంద్రునకుఁ బంపి
పొరలుకొనివచ్చు దుఃఖంపుఁదెరలనడుమ
నాకృతి వహించియున్న నిరాశవంటి
యుత్తరము వ్రాసె నిందాసహోక్తికముగ. ౮౬

శా. ఓసుల్తానుమహమ్మదూ! కృతకవిద్యుద్దీపముల్ నమ్మి యా
శాసౌధంబును గట్టికొంటి నది నిస్సారంపుటాకాశ మై
నాసర్వస్వము దొంగిలించి నరకానం గూలిపోయెన్ వృథా
యాసప్రాప్తిగ నిల్చినాఁడ నొకదుఃఖాక్రాంతలోకంబునన్.

ఉ. పూని కరాసికి న్మనుజభుక్తి యొసంగెడు జాతిగుండె సు
ల్తానుల కస్మదీయకవితాసుధఁ జిందిన పాతకంబు నా
పై నటనం బొనర్చినది వాస్తవ మిట్టి స్వయంకృతైక దో
షానలదగ్ధమై చనిన యర్థము నాకు లభింపఁబోవునే? ౪౮

ఉ. ఇంక విషాదగీతములకే మిగిలెన్ రసహీనమై మషీ
పంకము నాకలమ్మున నభాగ్యుఁడ నైతి, వయఃపటుత్వమున్
గుంకె, శరీరమం దలముకొన్నది వార్ధకభూత మీ నిరా
శాంకితబాష్పము ల్ఫలములైనవి ముప్పదియేండ్ల సేవకున్.

ఉ. ఒక్కొకపద్దియంబునకు నొక్కొక నెత్తురుబొట్టు మేనిలోఁ
దక్కువగా రచించితి వృథాశ్రమ యయ్యెఁ గులీనుఁడైన రా
జిక్కరణిన్ మృష ల్వలుకునే? కవితాఋణ మీయకుండునే
నిక్క మెఱుంగనైతి గజనీసులతానుమహమ్మదగ్రణీ! ౫౦

శా. అల్లాతోడనిపల్కి నాపసిఁడికావ్యద్రవ్యము న్వెండితోఁ
జెల్లింపన్ దొరఁకొన్న టక్కరివి; నీచేఁ బూజితుండైన చో
నల్లాకు న్సుఖమే? మహమ్మదునృపాలా! సత్యవాక్యం బెవం
డుల్లంఘింపఁడో వాఁడెపో నరుఁడు, ధన్యుండిద్ధరామండలిన్.

ఉ. హాయిగ నీయశస్సు వెలయంగల చక్కని మేడ గట్టి దీ
ర్ఘాయువుఁ బోసినాఁడను త్వదన్వయవల్లికి; వట్టిచేతులన్
బోయెద నంధకారమున మున్గి సుఖంబులఁ బ్రొద్దుగ్రుంకె రా
జా! యికఁ దాండవించెద భయంకరఖేదతమాలవాటికన్.

చ. చిరముగ బానిసీని నభిషేక మొనర్చితి మల్లెపూవుట
త్తరు లొలికించి, మాయజలతారునరాదుగ దాపసిండి, యో
కటికుతురుష్క-భూపతి, యఖండమహీవలయంబునందు! నా
శిరమునఁ బోసికొంటిని నశింపని దుఃఖపు టగ్నిఖండముల్.

చ. అలసట దీర్చుకొందును మహమ్మదు రాజులతో సమాధి శ
య్యలపయి ముప్ప దేఁడులప్రయాసకు డెందము గందిపోయె ని
ర్మలమగు చిత్తశాంతి కిఁక మార్గములే దెనలేని పండువె
న్నెల గురియించు నాకవిత నీకు లభించె నసత్యవాదికిన్.

మ. కనులన్ గెంపునటింప మైమఱపుహుక్కా-ద్రావు సుల్తానులే
ఖను వాల్చూపులతోఁబఠించుకొని యాకంఠంబుగాఁ గ్రోధమె
క్కిన వ్రేటుంగొను కోడెపెద్దపులిమాడ్కిన్ లేచి సేనాపతిన్
గని పిర్దౌసినిఁ బట్టి చంపుఁ డని యాజ్ఞాపించె నుద్దండతన్.

ఉ. అక్కట! పండువంటి మరియాదకు నెక్కిన మీ కులీనతన్
దక్కువచేసి వ్రాసిన విధంబునఁ బద్దియముల్ ధ్వనించెడిన్
చక్కని మల్లికాసుమమునన్ జరియించి మదద్విరేఫముల్
ఱెక్కలు రాచియందు నవరింపఁగఁ జాలునె నీలివన్నెలన్?

చ. నరపతి ప్రేమతో నొకతృణంబొ, పణంబొ యొసంగె; దానితోఁ
గరము వహింప కిక్కురణిఁ గాఱులుకూయునె పారసీకుఁ; డె
వ్వరు రచియింపలే రితనిపాటికవిత్వ? మటంచుఁ బల్కఁజొ
చ్చిరి సభలోన నిచ్చకపుజీతము లందెడు పండితబ్రువుల్.

ఉ. పాపము పండెనో కవిని బట్టి వధింపఁదలంచినాఁడు భూ
మీపతి బాసఁదప్పి; యుపమింపగరాని కృతఘ్నుఁడౌర! యా
శోపహతి న్గరం బుడుకుచున్న కవీంద్రుని వేఁడి రక్తధా
రాపతనం బమంగళకరం బనుచుండిరి ధర్మతత్పరుల్. ౫౮

గీ. రాజుతలమీఁదఁ గవి కప్పురంబు చల్లె;
సుకవితలమీఁద రాజు నిప్పుకలు విసరె
కొంద ఱేపుణ్యమో చేసుకొనియె ననిరి;
కొంద ఱేపాపమో పట్టి కుడిపె ననిరి. ౫౯

క. సరసకవిరాజపూజా
పరతంత్రుం డొకఁడు మిగుల వ్యాకులపడి యా
పిరదౌసికడకు వేగమ
యరిగి మహమ్మదునికఱకుటానతి వినిచెన్. ౬౦

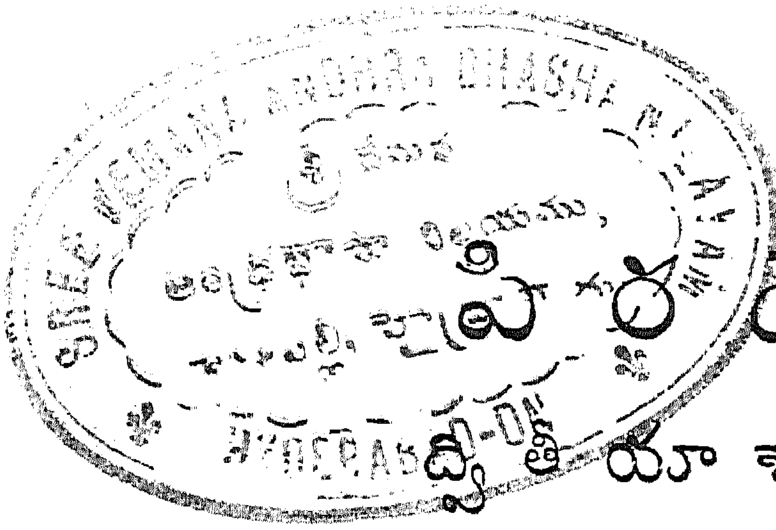
చ. అరువదివేలదీనారము లస్త్రములై తుద కిట్లు కుత్తుకన్
దరుగుట కుద్యమించినవిధానము సర్వము నాలకింపఁగా
పిరదవుసీముఖాబ్జమునఁ బిన్నని నవ్వుదయించె మింట నీ
శ్వరుఁడుకలండొ, లేఁడొ! యనుసంశయముందళుకొత్తె నెమ్మదిన్.

చ. కృతి యొకబెబ్బులింబలె శరీరపటుత్వము నాహరింప, శే
షిత మగునస్థిపంజరము జీవలవంబున నూఁగులాడఁగా,
బ్రతికియుఁ జచ్చియున్న ముదివగ్గు మహమ్మదుగారి ఖడ్గదే
వతకు రుచించునా? పరిభవవ్యథ యింతట నంతరించునా?

గీ. ముత్యముల కిక్కయైన సముద్రమునను
బెక్కుమాఱులు మున్కలు వేసినాఁడ;
భాగ్యహీనుఁడ ముత్యమ్ము వడయనయితి
వనధి; నను మ్రింగ నోరు విచ్చినది తుదకు. ౬౩

గీ. అనుచు విలిఖించె నొకపద్దియము మసీదు
గోడపయి నమ్మహాకవికుంజరుండు
వేఁగుబోక నమాజు గావింప వచ్చి
చదువుభక్తుల నెమ్మేను జలదరింప. ౬౪

హరిదాసి

ద్వితీయాశ్వాసము

మ. ఇనబింబంబుగతించెఁ, బ్రాఁతవడిపోయెన్నింగియున్నేల, పొం
చినక్రొంజీఁకటు లజ్జుసాఁచి వెలిఁగించెన్ దారకాదీపముల్
మన దౌర్భాగ్యకవీశ్వరుం డపుడవేలంబైన నైరాశ్యమున్
వనితారత్నము వెంబడింపఁబయనింపన్ జొచ్చె నుగ్రాటవిన్.

మ. జలదంబుల్నలుపెక్కు యాకసమునన్ సంచారముంజేసె, భూ
లలనారత్నముస్నానమాడునని వేళాఘంటికల్ మ్రోసెఁ, గ్రొం
జలిగాడ్పుల్ చెలరేఁగి దేహములనంటన్ గూండ్లలోఁబండి కూ
నలపై ఱెక్కలుగప్పి కన్నుమలిపెన్ నానాశకుంతచ్ఛటల్.

మ. తనకల్యాణియుఁగూఁతురున్ జటులకాంతారంబులం బాదచా
రిణులై వచ్చుట చూడఁజాలక కవిశ్రేష్ఠుండు వర్షించు వె
చ్చని కన్నీటికిఁ గారణంబగు మహీశమ్మన్యునిం బండ్లు నూ
ఱినయట్లంబరవీథియం దుఱిమియార్చెన్ గర్భిణీమేఘముల్.

సీ. చిటిపొటి చినుకులు చిలుకరించెను గాని
కుంభవర్షంబును గురియలేదు;
ఉఱుములఁ బలుమాఱు హుంకరించెను గాని
పిడుగుకైదువుల గుప్పింపలేదు;

కడలేని మెఱపుతీఁగలు పెంచుకొనుఁగాని
నేత్రవిరోధంబు నెఱపలేదు;
చలిగాడ్పు మొలకల వెలువరించెను గాని
కసరి యీదరగాలి విసరలేదు;

అతిరయంబున గగనంబు నాక్రమించి
బలిసి గద్దించి యటు నిటుఁ బరువులెత్తి,
తెలివి సెడి క్రమక్రమముగాఁ దేలిపోయెఁ
గవికుటుంబినిఁ గరుణించి కాఱుమొయిలు. ౮

చ. పకపకనవ్వుచు న్నభముపట్టునఁ దోఁచె ననంతకోటితా
రక; లది యర్ధరాత్రము; కరంబున బెబ్బులి వేఁటమాని కూ
రికి గుఱువెట్టుచుండెఁ బొదరిండ్లఁ బరుండి; తమాలపల్లవ
ప్రకరములంధకారమును రాజ్యము సేయఁదొడంగెనుమ్మడిన్.

గీ. ఆనడికి రేయి భీకరకాననమునఁ
బయన మొనరించు కవికుటుంబంబు నరసి
తారకాదివ్యనేత్రపద్మములు విచ్చి
కాచి రక్షించుచుండె జగద్గురుండు. ౯

ఉ. వాఁగుల వంకలన్ గిరుల వన్యమృగంబుల సూదితాలయం
దా గహనోగ్రభూములునిజాంగనతో గమియించిపూర్వది
గ్భాగము తెల్లనై మలయ వాయువు లల్లనవీవ నొందుచో
వాఁగి, భజింపఁజొచ్చెఁబరమాత్మునిమోహనపద్యపంక్తులన్.

సీ. విత్తనంబున మహావృక్షంబు నిమిడించి
సృష్టించి గారడీ సేయువాఁడ
కడుపులో శిశువును గల్పించి పదినెలల్
మోయించి యూపిరి వోయువాఁడ
సద్భక్తవరులకు సాక్షాత్కరించియు
నున్నచో టెఱిఁగింప కున్నవాఁడ
పొటమరింపకముందె పుష్పసంతతులకు
వింతగా రంగులు వేయువాఁడ
చెలువమొప్పఁ బుడమి సృష్టించి మా కిచ్చి
అనుభవింపుఁ డనుచు నాన తిచ్చి
నిలువనీడలేక నిల్చిన కలవాఁడ
కడుపు నిండ నన్నుఁ గన్నవాఁడ!

ఉ. కుంకుమపంకముం బులుముకొన్న వితూరుపుకొండనెత్తముల్
పంకజబాంధవుం డరుణపాదముల న్నిగిడించె, నింట
శాంకుఁడు చిన్నవోయి చరమాచలసానుతటంబు లెక్కె
జింకయుఁ దాను గడ్డిగఱచెఁ, బెనుచీఁకటు లార్చెఁగాకులై

సీ. సంజకెంజాయలో జలకంబు సవరించి
పఱతెంచు సూర్యబింబంబులోన
పదునాఱుదినముల పరువు వచ్చిననాఁటి
చందురునిధవళహాసములలోన,

పూలతోఁటలతోడ ముద్దుముచ్చట సెప్పి
చెఱలాడు మొలకతెమ్మెరలలోన
నీలమేఘంబుల నెఱియలలోఁ గుల్కి
పరువెత్తు మెఱపుగర్భములలోన
హాయిగాఁ బవ్వళించి బ్రహ్మాండములను
బల్కరించుచు నున్నదివ్యస్వరూప!
హృదయమును జీల్చి పూజ లర్పించుకొందు
నందుకొనిపొమ్ము, వ్యవధి లే దనక రమ్ము. ౧౦

ఉ. గాలికిఁ దూఁగియాడు గిజిగానికులాయముఁ జూపి నాకు నీ
పోలిక లాత్మతోఁ గరఁగిపోసితి, ధన్యుఁడ నైతి, కొండలం
దేలిన మబ్బులోన నెలుఁగెత్తి శరీరము పుల్కరింప, రా
గాలపనం బొనర్చితివి, యర్థము గా దెఱిఁగింపు మీశ్వరా!

చ. అలసటలేక హోరుమని యార్చుచుఁ బాఱెడు నిమ్నహానదిఙ్
గులుకు తరంగమాలికలకుఙ్ గిలిగింతలు పెట్టి ఫేనపం
క్తులనటనావిలాసములకుం దలయూఁచుచు నేనుమ్రొక్కనఙ్
గిలకిల నవ్వి నన్నుఁ దిలకింపనికారణమేమి దైవమా? ౧౨

చ. కరమున నీవు సున్నితముగాఁ జికిలీ నొనరించి పుష్పవ
ల్లరుల నలంకరించుచు దళంబులు మోడిచి వాడివత్తులై
తొరఁగిన వృద్ధపుష్పముల దుఃస్థితికిం గరుణించి యశ్రువుల్
గురిసితి వట్టి నీకనులలోనఁ జెమర్చె నజాండభాండముల్.

ఉ. ఆ నిమిరించు పెద్దపులి యాస్యబిలంబున నెన్ని జంతువుల్
బోనములై యదృశ్యమయి పోయెనో - రేపటిభుక్తికిన్ దయా
రైనమృగంబు లేపొదలయం దవుగాము లెఱుంగ కింపుమై
మేనులు వాల్చెనో - యెఱిఁగి మిన్నక చూచుచునంగలార్తవా!

శా. నాకుం దోడయి నిద్ర మేలుకొనియుంట న్నీదు కన్గోనలన్
రేకెత్తెన్ జిగురాకువన్నె లవి నిండెన్ బూర్వదిగ్భిత్తులన్
నీ కేకానుక లీ సమర్థుఁడగు నీ నిర్భాగ్యుఁ? డీ దేహముల్
నీకిత్తున్ దలవాల్చి పొమ్మెలమిఁ దంద్రీ! నామనశ్శయ్యలన్.

ఆ. నన్నుఁబోలు కోటినరుల మృత్తికనుండి
వెలువఱింప శక్తి గలిగియుండి
నన్ను విడువలేక కన్నుమూయ వదేల?
యెట్లు తీర్చుకొందు నీఋణంబు? ౧౭

చ. ప్రకృతిపదార్థజాలముల పై నుదయాస్తమయంబులందు నీ
యకలుషపాణిపద్మము రహస్యముగా లిఖియించి పోవు టొ
క్కొకసమయాన నేను గనుఁగొందునుగాని గ్రహింపజాలనెం
దుకుసృజియించినాఁడవొ నన్ను ఘనుడా!యసమగ్రబుద్ధిగన్!

ఉ. మున్నొకనాఁడు నాకనులముం దొక సుందరిగానవచ్చి, య
త్యున్నతపర్వతాగ్రమున నుండి గుభాలునఁ గూలఁద్రోసిపో
యె న్నను, నాఁటిదృశ్య మిపు డీసులతానుని గాథలోన ను
త్పన్నముఁ జేసి చూపితివి, దైవమ! నేఁటికి కన్ను విప్పితిన్.

శా. ఈవిశ్వంభరనీయనుగ్రహములో హిందోళముం బాడుకొం
చావం తేనియెఱుంగకున్న దిగదాన్యాయంబు నన్యాయ్యముల్?
దేవా! యెక్కడిదీప్రశాంతగుణ? మాదిత్యుండు బ్రహ్మాండపుం
ద్రోవన్నిల్చునె, తెల్ల వాఱునె, ప్రభూ! క్రోధంబునీకుండినన్?

ఆ. కమలహితుఁడు పుడమిఁగల పదార్థములను
హేమరసముచే మొలాముచేసె;
నీకుఁ గోపమున్న నిన్న మొన్నటివంటి
వారలేని సుప్రభాతమగునె? ౨౦

ఉ. ఈతొలికోడి కంఠమున నే యినబింబము నిద్రపోయెనో
రాతిరి, తూర్పుఁగొండ లభిరామము లైనవి, దీనివక్రపుం
గూఁతలమర్మ మేమి? కనుఁగొమ్మని యల్లన హెచ్చరించి ప్రా
భాతసమీరపోతములు పైకొనియెం దొలిసంజకానుపుల్.

ఉ. వేగురుఁజుక్కతో నిలిపివేసిన నీరచియించు లేఖకుం
గాగితమైన యాకసమునన్ జిఱునవ్వులు గ్రుమ్మరించుచున్
డాఁగెదవేల యర్ధవదనంబున? యేమని వ్రాసికొంటివో
నాగతు లందులోనఁ గరుణానిధి! చిత్తము విహ్వలించెడిన్.

ఉ. పిట్టలఁ బీచుపీచుమనిపించుచు వేగుఁబడంతి దోసిటన్
బట్టె గులాబిగుత్తుల, నభంబునఁ బుప్పొడి దుమ్ము రేఁగ, నీ
విట్టి నిసర్గపూజలకు దృష్టివహింతువా? నా స్తవంబులోఁ
బట్టముఁగట్టుకొందువా? కృపానిధి! గుండెలుగుమ్మరించెదన్.

గీ. ఆగడపు మబ్బుశయ్యల నపరశిఖరి
బుడుతచంద్రుఁడు నిద్దుర వోవుచుండె
ఈ చెఱువునీట నతని కుయ్యాలలు గట్టి
జోలపాడుచు నావంకఁ జూడవేమి ? ౨౮

చ. కులికినస్వాతి మేఘములకుం దలయెత్తిన కాకిచిప్పలన్
నిలిచిన వానచినుకులు మణిత్వముఁ దాల్చి సముద్రమందిర
స్థలుల నలంకరించినవి, స్వామి! యనూహ్యములైననీదుచేఁ
తలకునమస్కరింతును, గృతజ్ఞుఁడనయ్యెదఁ గ్రుంగిపోయెదన్.

చ. గొలుసులు గట్టి నీవలనకుం బరువెత్తెడు నాదు దీన దృ
క్కుల నెదిరించి వచ్చినవి కొండలపింఛులు కొమ్ము లొడ్డి లో
యల నిదురించు నీ ముదురు టంధతమంబుల నీపదాంకము
ద్రిలు గమనింపఁజాలను పరాత్పర! నాకు శరణ్య మేదిరా!

చ. సుకములశాశ్వతంబు లనుచుం బొగరెక్కిన కొమ్మ లేన్గు వా
రక చెవులూఁచి, తుమ్మెదదొరన్ బెదరించు ననుక్షణంబు నీ
సకలచరాచరంబునకు, సామ్యములై నెఱసున్న పోలికన్
నికటజలాశయంబుల జనించిన బుద్బుదముల్ నశించెడిన్.

ఉ. చీమచిటుక్కుమన్నఁ బ్రతిసెప్పుచుఁ గోపము సేయుచున్న యా
భూముల సుప్రశాంతి పరిపుష్టి వహించిన దిట్టతావు నీ
కోమలపాద సేవకులకుం దగియున్నది పూజసేయఁ దం
డ్రీ! మొగమింతసూపు; మిట నెవ్వరు లేరు పరాయి లీశ్వరా!

ఆ. వె. భూతపంచకమున ముగ్గి తేలుచునున్న
నీ యనంతశక్తి నిశ్చయముగ
నాకుఁ బట్టుఁగొమ్మ నా వజ్రకవచము
సిలుఁగు లేమిచేయఁగలవు నన్ను? ౨౯

ఉ. కొండలనుండి క్రిందివఱకుం దలక్రిందుగఁ జెంగలించి యీ
యెండినయేటిలోనఁ బ్రవహించిన యీ సెలయేటినీటిలో
గుండము లప్పుడే కుదురుకొన్నవి పాంథుల నాహరింప, బ్ర
హ్మాండవిలాస! నీకవన మద్భుత మర్థగభీర మీశ్వరా! 30

ఉ. ఏమిటి కెక్కువెట్టితివొ! యింద్రధనుస్సును మింటిచాయ నా
సామి!పయోదమాలికలచాటున సూర్యుఁడునక్కినాఁడు, తా
నే మపచారము స్సలిపి యిట్టివిపత్తును దెచ్చిపెట్టె నీ
భూములు నిల్చునా భువనమోహన! నీవుపరాక్రమించినన్?

మ. సరదాగా భుజశక్తి మీఱ నెపుడో బ్రహ్మనామకం బైనబొం
గరమున్ ద్రిప్పితి, నీపరిభ్రమణవేగం బింత చల్లాఱినన్
జరుగన్నేర్చునె లోకవృత్తము మహేశా! యప్పుడేదిక్కుగా
నొఱగుం? బర్యవసానమెట్లగునో యంచూహింతునున్మాదినై.

పిరదౌసి

తృతీయాశ్వాసము

క. ఒకకొన్ని గడియ లక్కవి
ప్రకృతి మహత్త్వంబు నీశ్వరప్రణయంబున్
జకచకితవికచకవితా
ప్రకాశవాగ్గుంభనములఁ బ్రస్తుతి చేసెన్. ౧

క. పడమటికిఁ బొద్దువాలిన
నడుగడుగున కులికిపడెడు నబలలతోఁ దా
నడు గొకయామడగా న
య్యడవిని బయనింపసాఁగె నంత నొకదెసన్. ౨

చ. కొలఁకుల నైరిగుజ్జముల, గిట్టలచప్పుడు గోచరించినన్
దలఁకి సమీపపర్వతకదంబితభూర్జవనంబు సొచ్చి బె
బ్బులులుకరుల్గిరుల్ హరులు మొత్తములై విహరించు పెద్దలో
యలఁబెడదారులంబడిప్రయాణము చేయుచునుండ నత్తఱిన్.

ఆ. పొద్దుగ్రుంకెఁ, బెద్దపులి వేఁటి కేతెంచె,
పంది కోఱకత్తి పదునువెట్టె,
ఆకసంబు భూమి యఖిలపదార్థమ్ము
లంధకారజలధియం దణంగె. ౪

సీ. దెసలు బీటలువాఱ వసవట్టి పోరాడు
కోదమసింగములకు బెదరిపడుచు,
తాఁటితోపులఁ గల్లు డాఁగువుభల్లుకముల
గుటగుట ధ్వనులకుఁ గుదులుకొనుచు,
నూహింపరాని యేవో ముక్కిడిమృగాల
వెఱ్ఱికూఁతలకు తబ్బిబ్బువడుచు,
కొఱవిదయ్యముల టక్కరి దివ్వియలఁ జూచి
యూరు డగ్గఱె నంచు నూఱడిలుచు,
కొనరి నివ్వరిధాన్యంబుఁ గొఱికి నమలు
నెలుక మునిపంటిసవ్వడి కులికిపడుచు,
తోవ గమియించు నాఁటిపాంథుల, నదేమొ,
అదరి బెదరించె నొక యెండుటాకుకూడ. ౫

క. మునుకొన్న సాధ్వసంబునఁ
గనుల కరణ్యంబున వృక్షగణ మరిగణమై
కనుపట్ట నతనిగళమును
బెనఁగొనఁగా సాగి రనుఁగుబిడ్డయు సతియున్. ౬

క. ఆ దీనులఁ గని యొక్క ని
షాదవిభుఁడు కనికరించి చనుదెంచి దయా
మేదురములైన పలుకుల
చేఁ దద్దయు భీతి మాన్పి చేతిధనుస్సున్. ౭

ఉ. ఎక్కడి, రండు మీకు భయ మేమియు లేదని రొండికోరఁగాఁ
జెక్కిన బొట్టెకట్టియలు చే నమరించి, నిసర్గ తేజమున్
గ్రక్కు మొగంబుడంబున గుణధ్వనిఁ జేయుచు దారిఁజూపుచున్
జిక్కు టరణ్యము న్గడవఁజేసెఁ గవీంద్రుని నగ్రగామి నై.

గీ. పొడుపుగుబ్బలి తొలుదొల్త బూదివంటి
ధవళవర్ణంబుఁ దాల్చి యంతటఁ బసిండి
నిగ్గు మెదిపిన చెంగల్వ మొగ్గఁ దొడిగె
వేగుజామున నూసరవెల్లి వోలె. ౯

ఉ. అంతటఁ బారసీక సరిహద్దులు కన్నుల గోచరించె భా
స్వంతుఁడు తూర్పునం బొడిచివచ్చె, నిషాదుఁడు భక్తిగుంభిత
స్వాంతుఁడు కేలుమోడ్చి కవిసత్తమునిం గని స్వామివారు న
న్నింత యనుగ్రహించి సెలవిచ్చిన నేనును బోయివచ్చెదన్.

క. అని పలికి స్వామి! యాదెస
నినరశ్మల నెండమావు లేర్పడి యపుడే
వనధింబలెఁ గన్పడు నటు
ననకుఁ డది యెడారి కడు నసాధ్యము దాఁటన్. ౧౧

ఉ. ఆ కనుపించు పర్వతపు టంచున నున్నది పెద్దచెర్వు, మీ
రాఁకలి గొన్నచో నిలిచి యచ్చట చల్ది భుజింపవచ్చు; సా
మీ! కనుచూపుమేరపిడె యేనుఁగుపింజులు పెకుబ్రాఁకులన్
నూఁకటివేళ్ళతోఁ బెఱికి కూల్చుచునుండును పెళ్లుపెళ్లునన్.

ఉ. కొంచెము సాగినన్ జెలువు గొమ్మున మీకుడిచేతివాలుగా
మంచి విశాలమైన యొకమార్గము దాపునఁ గానుపించుమా
చెంచులగూడెముల్ పుడమి చేడియచన్నులఁ గేవఁదాల్చురో
మాంచమొకో యనం దనరు నందలి కొండల కీవలావలన్.

సీ. ఈ గ్రీష్మపొదలయందే నిర్భయము మీఱ
బెబ్బులుల్ పిల్లలఁ బెట్టుచుండు,
ఈ జలాశయములందే జంటలై వచ్చి
మెదలైన యేనుంగు లీఁతలాడు,
ఈ కొండ లోయలందే నిశీథమునందు
దయ్యాలు గుంపులై తాండవించు,
ఈ తాండ్రితోఁపులందే జంతువుల మ్రింగి
కొండచిల్వలు మత్తు గొని పరుండు,
తెరువరులఁ బట్టి కట్టి తస్కరులగుంపు
నిత్య మిచ్చోటఁ బగలె కూనీలు సేయు,
అనఘ! చూపుల కిది యరణ్యంబు గాని
బ్రహ్మసృష్టిని వింతయాపదలపుట్ట. ౧౪

శా. వాసింగన్న మహమ్మదీయులకు సేవ్యంబైన మక్కా కర
బ్బీసన్న్యాసులు పోవుత్రోవలవి; యాపెన్గొండ నెత్తమ్ములం
దాసీనుం డగునానిదృష్టికి నభోవ్యాలంబముల్ రత్నరు
గ్రాసుల్ గన్పడుఁ గాంధహారనగరప్రాసాదకుంభాగ్రముల్.

మ. అదిగో, చూడుఁడు రావులుంగుగముల భ్రాంతంబునందూలునం
బుదపుందున్కలు నాఁ జలించెడిని; తద్బాభాగమందున్న పె
న్నదితీరంబులె పారసీకుల శ్మశానక్షోణు; లచ్చోటఁ జూ
డఁదగుఁ మర్త్యులయస్థిపంజరపుగుట్టల్, మాంసదుర్గంధముఁ.

ఉ. దోరగఁ బండి గుత్తు లయి దొంతులుగట్టినపండ్లు వ్రేల, వే
మాఱును దేనెపట్టుల భ్రమఁ గలిగించుచు నున్న మేలిఖ
ర్జూరపుతోఁపులం దిరుగుచుం బసియొంటెలు మేపు పారసీ
పౌరులు గానుపింతు రిరువంకల త్రోవల కింతదాపునఁ. ౧౮

మ. అవలఁ బచ్చికపట్టులం జిలుఁగునీహారంబు భక్షించి, చే
రువ ద్రాక్షాఫలపక్వసౌరభమిళత్ స్రోతస్సులం దేలి వా
యువులింపార మెలంగుచుండునవిమీకుత్సాహముంగూర్పకుం
డవుసుమ్మా! యటనున్న వృక్షములనీడఁ గొంత శాంతింపుఁడీ!

ఉ. క్రొత్తగఁ బుట్టుపుట్టగొడుగుల్బలెఁ బెద్దయెడారిపొంత ని
ట్టుత్తరదిక్కుగా వెలయుచున్నవి కొన్నిగుడారముల్ దొరా!
ముత్తెపువర్తకంబునకుఁ బోవు నరబ్బులు నిల్చు తావులం
దత్తితరుప్రకాండములనాని పరున్నవి వారియుష్ట్రముల్. ౧౯

ఆ. ఈయెడార గంటుటిసుక తిప్పలమీఁది
వెట్టచేతఁ బిగిలి పిల్లలయిన
నిప్పుకోడిగుడ్లు నీటికుండలు వారి;
కొంటెపాఁడి వారి కుడ్గుపాలు. ౨౦

ఆ. పచ్చిపసుపు ముద్దవంటి దేహచ్ఛాయ;
అందమై విశాల మైననుదురు;
కట్టుబొట్టు వాలకముఁ జూడ మీఱును
పారసీకు లనుట స్పష్టపడియె. ౨౦

క. ఈ పుష్పకోమలులతో
నీ పర్వతమయవనాళి ని ట్లొంటరిగా
నీపగిది సిలుఁగులం బడు
నోపిక మీ కెట్టు లబ్బె నోముసలిదొరా! ౨౨

క. ఎఱుఁగనివారో యనుకొని
యెఱిగించితి నింతవట్టు నేమేమొ, దొరా!
కరుణ న్నను మన్నింపుం;
డరుగుఁడు పొద్దెక్కె నింక ననిపలుకుటయున్. ౨౩

ఉ. వానిమృదూక్తినైపుణియు, వానివినమ్రవిధేయభావమున్,
వాని పరోపకార నిరవద్యగుణప్రతిభావిశేషమున్,
వాని శరీర సౌష్ఠవము, వానిభుజార్గళమాంసలత్వ, మిం
పైన కృతజ్ఞతార్ధకృతులై వెడలెన్ పిరదౌసి వాక్కునన్.

ఆ. అతనిఁ గౌఁగిలించి ఆనందసంతుష్టి
చిహ్నితంబు, లమృతశీతలములు,
గాద్గదికములును, పరిగాఢదైన్యంబు
లయిన పల్కులొలయ ననియె నిట్లు. ౨౫

చ. నరులు గడించిపెట్టిన వినాశనసూచకమైన పాప మీ
ధరణి కసహ్యమైబహువిధంబుల మూలుగుచున్నదన్న! ఈ
శ్వరుని క్రుద్ధావిలోకనదవానలముల్ నినువంటివారికై
వెఱచి దహింపకున్న వనిపించె మనంబు నిషాదవల్లభా!

ఉ. నాదుతనూపటుత్వమును, నాకవితాతపనీయరాశి భూ
మీదయితుం డొకండు బలిమిం గొని నన్ను వధింపఁజూచె; నీ
నాదుచరిత్ర విన్నఁ గరుణన్ జెమరించు శిలాసహస్రముల్,
నీదుమనంబు లేఁత నవనీతము ముందె కరంగెఁ జూపులన్.

క. ఈ నరసియున్న తలయును
హీనతఁ గనియున్న నేత్రదృష్టియు, వృద్ధం
బైన శరీరం బఱువది
పైనిఁ బడినవయసు నాకుఁ బ్రాప్తంబయ్యెన్. ౨౮

క. ఆ ముసలిపడఁతి నాభా
ర్యామణి; యాపడుచు కూఁతు; రయ్యా! నే నీ
కోమలుల రక్షణార్థం
బే మేను దొఱంగ సంశయింతు నిషాదా! ౨౯

చ. ప్రకృతిరహోనభంబున నిరమ్మదముల్ బలె గోచరించి యొ
క్కొకపరి యూఱడించి చనుచుండును దేవుని దివ్యలీల; లా
సుకమును జూఱలాడుపరిశుద్ధులు పోయినత్రోవఁ ద్రొక్కి, నే
నిఁక విడియించుకొందు ధృతిహీన మదీయశరీరభారమున్.

క. నీకుఁ గృతజ్ఞుఁడ నయ్యెద
నీకాయం బుండుదనుక; నిఁక సెల; వని బా
ష్పాకులితనేత్రియుగళుం
డై కదలెఁ గవిప్రకాండుఁ డబలలతోడన్. ౩౧

క. కనుచూపుమేరవఱ క
వ్వనాటుఁ డీక్షించి పిదప స్వసదనమునకున్
జనియె విషాదముతో న
య్యనఘుని దౌర్భాగ్యచరిత మాత్మఁ గలంపన్. ౩౨

పిరదౌసి

చతుర్థాశ్వాసము

క. అట గజనీసులతానుని
భటాళి పిరదౌసికవిని బట్టుకొనుటకై
చటులకరవాలకరముం
గుటిలముఖం బగుచుఁ గదలె గుఱ్ఱాలపయిన్. ౧

క. ఒకపేదవానిఁ జంపుట
కకటా! ఆశ్వికదళంబులా! యని పౌరు
ల్చకితు లయి చూడఁ జని క్ర
మ్ముకొనిరి తచ్ఛూన్యగేహమును రాజభటుల్. ౨

మ. సకుటుంబంబుగఁ బారసీకకవియీ సౌధంబునందుండి యిం
తకు ముందే చనె నన్న వార్త విని సేనానాయకుం డింత చిం
తకులోనై, పనిచెం బటాలమును నానాదిక్కులన్ బ్రోచ్చలత్
భ్రుకుటీఖడ్గనటీకఠోరుఁడయి, యూర్పుల్ నిప్పులై క్రాలఁగన్.

ఉ. అల్లన రేఁగి సైంధవఖురాహతి భూమిరజంబు లెఱ్ఱడా
లుల్లెడలై రహింపఁ జని యూళ్ళుల నేళ్ళులఁ బక్కణంబులన్
జల్లెడ వట్టి చూచి కవి జాడ లెఱుంగక రాజభీతిచే
నుల్లములూఁగఁగా నిజపురోన్ముఖులై రపఘున్ భటోత్తముల్.

క. పిరదౌసి యీశ్వర స్తుతి
నెఱపిన వనభూమి శత్రునేత్రంబులకున్
మఱుఁగుపడియెనో మఱేమో,
యరిదళము తొలఁగి నడచె నపమార్గమునన్. ౫

గీ. దిక్కుఱిన వంటయింటి కుందేటి నొక్క
పారసీకునిఁ జేసేత జాఱవిడిచి
స్వామి కపమతి సేయులుచ్ఛా లటంచు
యవనభూపాలుఁ డెంతయు నాగ్రహించి. ౬

గీ. తనదివాణంబుఁ గొలిచి, యబ్దములనుండి
కలహములలోన రక్తముఁ జిలుకుచున్న
భటులఁ గొందఱ గట్టించి బందిచేసె
నెఱేఁ గృతజ్ఞత లెఱుగ దా నృపునియలుక. ౭

క. పిరదౌసికవికి నెవ్వఁడు
శరణం బిడు నతఁడు నాకు శాత్రవుఁడగు నం
చురుకార్పణ్య మెలర్పఁగఁ
బరమానా లిచ్చి చాటఁబనిచె నృపులకున్. ౮

శా. షానామాయను గ్రంథరాజమున కీ క్ష్మాభర్త తా భర్తయై
పూనెన్ శాశ్వతమైన కీర్తిమకుటంబున్ మౌళి; నేతత్కృతి
స్థానిన్ గుందుమహాకవి న్మదుసలిన్ ఖండింప నుంకించి స
మ్మానించెన్ భళి! దొడ్డవాఁడనుచుసంభాషించెదిగ్దేశముల్.

క. సామంతభూమిపాలుర
లో మంచియుఁ జెడ్డ నింత లోఁ దలఁచు లస
ద్ధీమతులు కొంద ఱది విని
సామోక్తుల వ్రాసి రిట్లు సందేశంబుల్. ౧౦

సీ. గడియించితిరిగదా, కనకరత్నచయంబు
ధననాయకునకు దంతములు పులియ;
వణఁకించితిరిగదా, పదియు నెన్మిదిమాఱు
లఖిలభారతహరిదష్టకంబు;
అగలించితిరిగదా, హైందవదేవతా
గర్భముల్ రత్నరక్తములు చింద;
సృష్టించితిరిగదా, ఇస్లాముమతమును
బాపనయ్యల గృహాభ్యంతరముల;
ఇట్టిమీపేరు మృతిలేని కృతులలోనఁ
బొదివి పూజించి యిచ్చిన పుణ్యమూర్తి
నమలతపనీయరాశి నోలార్చవలెనో;
తెగడి నైరాశ్యమున ముంచి తేల్చవలెనో? ౧౧

శా. మక్కాలోఁబయిగంబరుండగుమహమ్మద్ గారిగోరీపయిన్
బక్కాకీర్తుల వెల్లవేసిన మహాభక్తాగ్రగణ్యుండవై
చిక్కంబట్టితి రేల? యొక్కకవి మీచేఁగోరుద్రవ్యంబుమీ
హుక్కాఖర్చుకుసాటిరాదుగద, రాజోత్తంస! యోజింపుమా !

క. కవి శాశ్వతుఁ డుర్వర నా
రవితారముగా వసించు రాజా! మీరో
కవితాకన్యకు పతు లా
రవితారముగా సహింతురా యపకీర్తుల్ ? ౧౩

సీ. దాదాపు నాల్గువందలమంది కవులు గా
నము సేయు మీదివాణంబులోవి
అల్లాకుఁ బ్రీతి సేయం గాఫరులమీఁది
కుఱుకు మీకత్తివాదర పసందు
పకిలించి శత్రుమత్సరము వెల్లడిచేసి
కాల్ద్రివ్వు మీ ఘోటకములపసరు
పసిఁడి జల్తారుటంబారీల యొఱపునఁ
దిరుగు మీఁగజముల గరువతనము

మా యవనరాజ్యమునకుఁ బూర్ణాయువు లని
తలఁచుకొనుచుందు మెపుడు సుల్తానువృషభ!
లలితకళలు విడంబించు నెలవు మీదు
నిందుకొలువున కవులకన్నీరు తగదు. ౧౪

క. షానామాగ్రంథంబున
భూనాయక! మేలిరత్నములు గలవుగదా
వానికినై యఱువదివే
ల్దీనారము లీయ వెనుకదీయుట తగవే ? ౧౫

క. మీరు కళాపోషకు లను
కీరితిఁ బోనాడఁ దగదు, కృతికన్యక బం
గారంబు మణులు గురిసెడు
స్వారాజ్యవధూటికన్నఁ జక్కనిదిగదా ! ౧౬

క. ఆవాక్యములు ధరాపతి
భావమునకు నచ్చి క్రోధభారచ్యుతుఁడై
కేవల పండితగోష్ఠిం
దా వర్షత్రియము గడపెఁ దా నస్థిరతన్. ౧౭

గీ. కవులు కలకంఠకుహూకుహూకారమధుర
భావగుంఫితకవిత చెప్పందొడఁగిరి;
పండితులు తదంచితరసాస్వాదనంబుఁ
జేసి సోత్సాహులై విమర్శించుచుండిరి. ౧౮

సీ. ఒక కవీశ్వరుని కైతకు మెచ్చుకొని నోటి
నిండ మాణిక్యము ల్నింపినాఁడు
ఒక పండితుని విమర్శకుఁ జిత్త ముప్పొంగఁ
గనకచేలంబులు గప్పినాఁడు
ఒక విగాయకుని పాటకు మేను పులకింప
దోసిట ముత్యాలు పోసినాఁడు
ఒక యాటవెలఁదియాటకు 'సెబా' సని పల్కి
కొంగున వరహాలు గురిసినాఁడు

ఏమి చెప్పుదు నిత్యసంతృప్తిఁ దేల్చి
విపులవాఙ్మయసేవ గావించినాఁడు
దానవలయంబు లిరుగేలఁ దాల్చినాఁడు
పిరదవుసి నేమొ పూర్తిగా మఱచినాఁడు. ౧౯

క. ఒక వాసరముఖమున నిం
చుకయించుక కన్ను విచ్చి సూర్యునికిరణ
ప్రకరములు ప్రాఙ్ముఖంబున
వికసించెడువేళఁ గాక ప్రేలెడువేళన్. ౨౦

ఉ. పానుపు డిగ్గి, మేలివలిపంబును గట్టి పదాల జాళువా
మానికపుంజడావుల నమర్చి మసీదున కేఁగి భక్తిన
ల్లాను భజించి వచ్చుచు నిలాతలనాథుఁడు గాంచె భిత్తికా
ధానము బాష్పహేతుకకథానక మప్పిరదౌసిపద్యమున్.

చ. కృతి యొకబెబ్బులింబలె శరీరపటుత్వము నాహరింప శే
షితమగు నస్థిపంజరము జీవలవంబున నూఁగులాడఁగా
బ్రతికియుఁ జచ్చియున్న ముదివగ్గు మహమ్మదుగారి ఖడ్గదే
వతకు రుచించునా? పరిభవవ్యథ యింతట నంతరించునా?

గీ. ముత్యముల కిక్కయైన సముద్రమునను
బెక్కుమాఱులు మున్కలు వేసినాఁడ
భాగ్యహీనుఁడ ముత్యంబు వడయనైతి;
వనధి నను మ్రింగ నోరు విచ్చినది తుదకు.' ౨౩

"పిరదౌసి"

క. ప్రత్యక్షరమున నశ్రుల్
ప్రత్యక్షము సేయుచున్న పద్యయుగము పె
న్నాత్మ యగుచుఁ గలఁచెన్ భూ
పత్యగ్రిణిహృదయ మనెడు వనజాకరమున్. ౨౪

చ. ఏలిక పారసీకునకు నిచ్చెద నన్న పసిండి నాలుబ
స్తాలకుఁ బట్టి యొంటియలపట్కముపై నిడి వీరులైన ము
ల్లాలపరంబు చేసి, పదిలంబుగ సత్కవి కప్పగింపుఁ డం
చోలి ననుజ్ఞఁ జేసెఁ బురి నున్న సుధీమణు లుల్లసిల్లఁగన్.

క. అట పిరదౌసికవియు న
ప్పటి కొకయేఁడాదినుండి పరిపూర్ణ జరన్
జటులామయపీడితుఁడై
కటకటఁబడుచుండెఁ బేదకాఁపురపుసిరిన్. ౨౬

గీ. పెండ్లి కెదిగిన కూఁతురు ప్రియవధూటి
చింతచే డస్సి బిట్టు కృశించి కుమిలి
చేతనయిన సపర్యలు సేయుచుండఁ
దనువు చాలించె నేమందు దైవఘటన ! ౨౭

గీ. సుకవిదేహంబు ప్రేతభూమికి లభింప
అర్థ మప్పుడె శూన్యగేహమును జేరె,
నిమిషభేదంబు నడుమ సంధింపఁబడిన
ఈరహస్యంబుఁ గనుఁగొన నెవరితరము ?

మ. ఇది నాతండ్రిని కష్టపెట్టిన శరం బీస్వాప తేయంబు ము
ట్టుదునా, నాజనకుండు కంటఁదడిఁబెట్టుర్ స్వర్గమం దుండీ, నా
ముదితంబ్రిర్ దయతోడ నేలిననవాబుండైన మీస్వామికిర్
బదివేలంజలులంచుఁ బల్కుఁడని బాష్పస్విన్న దుఃఖాస్యుఁడై.

క. కులగిరులు గరఁగిపోయెడు
పలుకులు దైన్యంబు చిందిపడఁ బలికె నొగిర్
చెలువమున వెలయు కవిసుత
యెలఁబ్రాయపుటింపు విడని మృదుకంఠార్తిన్. 30

చ. ధనము మరల్చుకొంచు సులతానుభటుల్ గజనీకిఁబోయి య
య్యానఘుని దుఃఖవార్తను మహమ్మదుగారికి విన్నవించినర్
దనయవివేకముర్ దనకృతఘ్నతయుర్, గవికీర్తిశేషుఁడై
చనుటయు, వజ్రఘాతములచందమునర్ గలఁచెర్ హృదబ్జముర్.

సీ. కొలువు చాలించి, కన్నీరు గుక్కుకొనుచు
బిరబిరంబోయి శయనమందిరముఁ జొచ్చి
ద్వారములు మూసికొని, కవీశ్వరునిఁ దలఁచు
కొనుచుఁ, దనుఁ దాను నిందించుకొనఁదొడంగె. 31

ఉ. ఓయికృతఘ్నుఁడా!భవమహోదధిలోనిఁకఁ దేలియాడు మా
హా! యపఘుర్ ధరాతలమునంతయుఁగావ్యసుధాసవంతిలో
హాయిగ నోలలార్చిన మహామహుఁడౌ పిరదౌసితోడ స్వా
రీయసుఖంబు నీకుఁదొలగెర్ మనుపీనుఁగవై చరింపుమా!

ఉ. న్యాయముదప్పియీప్రళయనాటకదృశ్యముఁ జూచినాఁడ వీ
కాయ మిఁకేల? భూపతినికాయమునం దలయెత్తఁజాలుదే?
శ్రీయును బౌరుషంబును బ్రసిద్ధియునుం గల రాజవంశమం
దీయపకీర్తి చుట్టుకొనియెన్ జరలేని కృతిస్వరూపమై. 38

మ. మురువుల్ గూర్చు ప్రబంధకావ్యరచనాపూజ్యుల్ విపశ్చిద్దినే
శ్వరులున్నారుచతుశ్శతాధికముగాపాండిత్యముల్ సూపుచున్
పిరదౌసీకవివాక్సునం గలరసావిర్భూతి గన్పట్టునే?
వరహీరంబును గాలఁదన్నుకొను నిర్భాగ్యుం డెవండుర్వరన్?

క. అని పశ్చాత్తప్తుండై
వనరి యతని పేరఁ దూసుపట్టణమునఁ జ
క్కనిసత్రశాల గట్టిం
చె నవాబుఁడు కవిఋణంబు చెల్లింపంగన్. 39

గీ. దానిశైథిల్యములు నేఁడుఁ గానఁబడును;
పారసీకులు చూచి కన్నీరు విడుతు
రఁట! మహమ్మదుగారికి నపయశంబు,
నిండు సత్కీర్తి కవికిని నిలిచిపోయె. 39

మ. గజనీపట్టణవీథులన్ నృపునికంకాళంబు సప్రాణమై,
రజనీమధ్యములందుఁగ్రుమ్మరుచునార్తధ్వానముల్ సేయునం
చుజనశ్రేణి వచించుచుండు, నవునాక్షోణీసలిన్ వీడినన్
వృజినం బూరకపోవునే? నరుని శాంతిజ్యోతిఁ జల్లార్చదే?

సంపూర్ణము

